

ANDER GELD MET ANDER MONETAIR BELEID. TOELICHTING

Kees van Hee
Jacob Wijngaard

Deze notitie is bedoeld om onze bijdrage¹ aan het debat over ander geld en ander monetair beleid toe te lichten.

1

De recente financiële crisis is zodanig ernstig dat voor de hand ligt om nu maar eens te zoeken naar fundamenteel andere mogelijkheden van geld en monetair beleid. Geld zou toch in eerste instantie een stabiel, betrouwbaar, transparant en efficiënt betaalmiddel moeten zijn. Dat zijn allemaal eigenschappen die niet goed in orde zijn bij het huidige geld. Daaronder versta ik cash en reserves van banken bij de Centrale Bank (M0) en daarnaast tegoeden op rekeningen courant (samen M1). *Stabiliteit* gaat over de koopkracht. Men wil de inflatie graag dicht bij de 2% houden, maar dat lukt maar niet. Het regelen van de koopkracht via de rente die banken aan de Centrale Bank (CB) betalen is kennelijk niet erg effectief. Heel *betrouwbaar* is geld ook niet. Als een bank omvalt ben je alles meer dan 100.000 euro kwijt. Je kunt natuurlijk afspreken dat banken altijd gered worden, maar dat willen we ook niet meer. Iedereen die naar “De Verleiders 3” (= Door de bank genomen) is geweest, weet dat geld voor de meeste mensen niet *transparant* is. Dat gebrek aan transparantie ontstaat doordat het geld waarmee we betalen (tegoed op een rekening courant bij een bank) alleen meer een claim op echt geld is (basisgeld), zonder dat dat echte geld ooit geclaimd wordt. Banken hebben daardoor een verwarrend grote invloed op de geldhoeveelheid en een haast niet te bevatten verdien capaciteit. Erg *efficiënt* is het ook allemaal niet. Bij een overboeking van de ene bank naar de andere, moeten ook de reserve posities van de betrokken banken bij de CB nog weer aangepast worden. Het maakt het betalingssysteem inefficiënt en slecht toegankelijk voor nieuwe aanbieders. Er zijn wel al diverse fintech bedrijven die overboeking realtime kunnen doen, maar ze moeten daarvoor zelf geldbuffers aanhouden bij de verschillende banken.

---

¹ Zie de website robuustgeld.nl

2

In feite ligt voor de hand om eerst de mogelijkheid te bekijken waarbij iedereen toegang krijgt tot basisgeld, iedereen kan een basisgeld rekening openen. De complicatie van twee soorten geld (basisgeld en claims op basisgeld) is dan weg. Dat maakt het transparanter. En ook betrouwbaarder. Basisgeld is onbeperkt gegarandeerd. En het betalingssysteem wordt ook efficiënter en beter toegankelijk voor andere aanbieders. In veel landen wordt een dergelijke oplossing aanbevolen door activistische organisaties op het gebied van geld. In het Verenigd Koninkrijk is dat de Positive Money (PM) beweging². In Nederland is het de Stichting Ons Geld, die als belangrijkste wapenfeit heeft het Burgerinitiatief daarover. Maar ook in de wereld van de CB's is er wel belangstelling voor. De Bank of England is daarbij belangrijk³. Ook wij gaan ervan uit dat basisgeld voor iedereen toegankelijk wordt, maar onze positie wijkt nogal af van die van de PM beweging en die van CB gerelateerde auteurs. In een recent rapport uit de Canadese CB-wereld (Engert & Fung⁴) worden de voor- en nadelen op een rijtje gezet. Daarbij gaat het om de volgende punten:

- 1) Het effect op de grootte van de seigniorage, wat de CB (of de overheid, de eigenaar van de CB) verdient met het uitgeven van nieuw basisgeld.
- 2) De mogelijkheden van onconventioneel monetair beleid. Bijvoorbeeld het introduceren van een negatieve rente op het houden van basisgeld.
- 3) Stabiliteit van het systeem.
- 4) Efficiency van het betalingssysteem en toegankelijkheid voor andere aanbieders
- 5) Toegankelijkheid voor het publiek i.h.a. van het financiële systeem.
- 6) Effect op criminaliteit.

Onze positie in het debat over monetaire hervorming kan toegelicht worden aan de hand van deze punten. Dat gebeurt hierna, in de punten 4 –8. Punt 5) slaan we over, omdat dat in een ontwikkelde economie niet zo'n rol speelt. In de punten 9 en 10 wordt ingegaan op de implementeerbaarheid van zo'n systeem en op de aansluiting bij de economische theorie. Eerst wordt in punt 3 kort ingegaan op hoe wij basisgeld en het gebruik ervan modelleren (zie de website voor het [white paper](#)).

---

² Voor een complete beschrijving van hun voorstellen, zie A. Jackson and B. Dyson, "Modernising Money", Positive Money, 2012

³ Voor een presentatie op directieniveau hierover, zie B. Broadbent, "Central Banks and Digital Currencies", Speech, Bank of England, 2016

⁴ W. Engert and B.S.C. Fung, "Central bank Digital Currency: Motivations and Implications", Bank of Canada, Staff Discussion Paper 2017-16.

3

De belangrijkste actoren in het monetaire systeem zijn:

- De Centrale bank (CB), die het basisgeld creëert.
- Houders van *A-accounts* (*betaalrekeningen*, met basisgeld daarop)
- De centrale administratieve actor, het Monetaire Systeem genoemd (MS), die zorgt voor de noodzakelijke overboekingen
- Banken

De hoeveelheid basisgeld op een betaalrekening is altijd positief. Je kunt niet meer betalen dan er beschikbaar is. Overheden hebben ook betaalrekeningen en ook daarvoor geldt dat ze niet negatief kunnen staan. Banken hebben voor hun eigen huishouding ook zulke betaalrekeningen. Economische actoren die basisgeld voor een bepaalde termijn “over” hebben, kunnen dat uitlenen aan een bank. De contracten daarvoor zullen in de regel een termijn en een vergoeding (rente) bepalen. De administratie ervan wordt door de banken zelf bijgehouden. PM gebruikt daarvoor de term *investment account*. Het basisgeld wordt overgemaakt naar de *B-account* van de bank. Die B-account komt overeen met de *investment pool* van PM. Vanuit die B-account kan basisgeld geleend worden aan alle (A-)rekeninghouders. Het basisgeld wordt dan overgeboekt op die A-rekening.

Het kan nodig zijn om meer flexibiliteit m.b.t kredietverlening te realiseren. Daartoe is er voor banken de mogelijkheid om basisgeld te lenen van de CB. Daarvoor hebben de banken de *C-account* bij de CB. Het geleende bedrag wordt overgemaakt van de C-account naar de B-account van de bank. Het bedrag aan basisgeld op de C-account is dus altijd *negatief*. Het totaal aan basisgeld op alle rekeningen (A, B en C) blijft dus *constant* bij overboeking van de ene rekening naar de andere, wat voor overboeking dan ook.

Het basisgeld is onvoorwaardelijk. Wat beschikbaar is op een A- of B-rekening is *absoluut* beschikbaar, ook als het geleend is. Het is niet afhankelijk van de “welstand” van de schuldeiser.

Dat het beschikbaar stellen van de infrastructuur van opslag en transport van basisgeld, en dus met name het faciliteren en beheren van betaalrekeningen, een taak van de overheid wordt, hoeft niet te impliceren dat die overheid een “vertrouwde derde” wordt bij het beheer van de rekeningen. Er zijn allerlei mogelijkheden om via encryptie de informatie die de beheerder van het MS krijgt, te beperken.

4

Seigniorage is een gevoelig punt in het debat. Vanuit de PM beweging en verwante bewegingen is er veel kritiek op het feit dat in het huidige systeem maar een relatief klein deel van het geld

door de CB wordt uitgegeven en dat daarmee maar een relatief klein deel van de bijbehorende seigniorage bij CB en overheid terecht komt. Wij zien seigniorage niet als een meevallertje voor de overheid, maar als een vorm van belasting. Als de ontwikkeling van de economie meer geld noodzakelijk maakt, moet dat in principe zo neutraal mogelijk worden ingebracht, zonder effect op de schatkist (een vorm van "helicoptergeld"). De monetaire activiteiten van overheid en CB moeten beperkt blijven tot het goed functioneren van geld en betalingssysteem. Als de overheid toch om één of andere reden nieuw geld in de economie wil brengen door het te gebruiken als dekking voor uitgaven, moet dat expliciet gezien worden als belasting. En net als over elke belasting, moet daar parlementaire discussie over zijn. Hoewel wij de overheid een grote rol toedichten inzake geld en monetair beleid, staat onze benadering dwars op het hele idee van "functional finance" (MMT), zoals bijvoorbeeld verdedigd door Mitchell & Fazi⁵.

5

De mogelijkheden van *onconventioneel monetair beleid* zijn wezenlijk voor onze bijdrage. Een belangrijk onderdeel van het monetaire beleid dat we voorstellen is het koppelen van de rente op basisgeld aan een GDP-proxy dat continu geupdated wordt. Daarmee bereik je dat de hoeveelheid geld varieert, maar de waarde ervan constant blijft. De rente kan eventueel ook negatief worden. Zulk onconventioneel monetair beleid wordt gemakkelijker doordat we ervan uitgaan dat cash wordt afgeschaft (zie het [white paper](#)) of dat het een andere status krijgt: geen basisgeld meer, maar een claim op basisgeld (zie het paper "[GDP-linking](#)").

6

De koppeling van de rente op basisgeld aan het GDP maakt het mogelijk een stabiele inflatie te realiseren zonder dat er voortdurend ingegrepen hoeft te worden. Dat frequente, maar onregelmatige ingrijpen van de CB in het huidige systeem is ook een belangrijke vorm van instabiliteit. Het geeft aanleiding tot allerlei vormen van speculatie met weer meer instabiliteit als gevolg. Daar ben je op deze manier van af.

De vorm van *instabiliteit* die het meest aan de orde is in dit debat is het boom-bust gedrag m.b.t. kredietverlening. Dit is voor wat voor systeem dan ook een lastig punt. Aan de ene kant wil je graag dat banken flexibel zijn wat betreft kredietverlening. Maar dat impliceert dat de kredietverlening gedurende een positieve periode te gemakkelijk kan worden, met kapitaalinflatie als gevolg. In het door ons voorgestelde systeem wordt de flexibiliteit van banken m.b.t. kredietverlening gecreëerd door banken de mogelijkheid te geven basisgeld te

---

⁵ W. Mitchell en Th. Fazi, "Reclaiming the State", Pluto Press, 2017

lenen. Die mogelijkheid kun je natuurlijk beperken of duur maken. Dat geeft al meer regelmogelijkheden dan het huidige systeem kent.

In PM kringen wordt vaak voorgesteld om bij het uitlenen van basisgeld onderscheid te maken naar waar het voor gebruikt wordt (productieve bestemmingen of groene bestemmingen voorrang geven). Naar onze mening kun je een dergelijk onderscheid beter maken bij het toekennen van overheidssubsidies. Belast monetair beleid niet met allerlei andere doelen en houd het zo robuust en transparant mogelijk.

In het paper "[GDP-linking](#)" wordt een mogelijkheid beschreven waarbij de marktrente dicht bij de groei van het GDP blijft. Je mag hopen dat die rentestabiliteit ook helpt bij het beperken van boom-bust gedrag. Iets om verder te onderzoeken.

7

Dat een systeem met voor iedereen toegang tot basisgeld een positief effect heeft op de *efficiency* van het betalingssysteem wordt ook erkend in Engert & Fung. In het [white paper](#) wordt verder ingegaan op toegankelijkheid van het systeem voor andere aanbieders (niet-banken) van betalingsdiensten. Daar wordt ook uitgelegd dat het handhaven van privacy niet hoeft te interfereren met de efficiency ervan. Het toepassen van blockchain technologie is een uiterste dat wel ten koste gaat van efficiency, maar er zijn voldoende andere mogelijkheden.

8

Het aanpakken van *criminaliteit* en zwart en grijs geld is o.i. erg belangrijk. Het bemoeilijken ervan hangt nauw samen met de rol van cash en het niveau van anonimiteit van het betalingssysteem. We gaan uit van een systeem dat bij normaal gebruik de rekeninghouders anoniem laat, maar dat in buitengewone gevallen onder bepaalde voorwaarden open gemaakt kan worden. Dat maakt criminele transacties via basisgeld rekeningen en het bewaren van crimineel geld in basisgeld rekeningen lastig. En ons voorstel is om cash helemaal af te schaffen. Vanwege de koppeling van basisgeld rekeningen aan een GDP-proxy is dat ook al voor de hand liggend (zie punt 5). Als het toch nog op moeilijkheden stuit is het mogelijk met vouchers te werken met een beperkte geldigheidstermijn.

9

Implementeerbaarheid is een absolute voorwaarde voor een nieuw systeem. Als er geen soepele transitie mogelijk is van het huidige systeem naar het nieuwe systeem, kun je het maar beter zo laten. Het wordt niet allemaal meteen een catastrofe in onze visie. Maar een systeem waarbij basisgeld voor ieder toegankelijk is en waarbij het basisgeld gekoppeld wordt aan een GDP-proxy, is best implementeerbaar. De belangrijkste stap is dat je op een bepaald moment het tegoe op een rekening courant verklaart basisgeld te zijn. Als de betreffende bank te weinig basisgeld heeft, wordt er door de CB een voldoende grote lening verstrekt. In het [white paper](#) wordt er dieper op ingegaan.

10

Banken zouden zich wel aanpassen en burgers zoude er wel aan wennen. De grootste barrière voor implementatie is misschien nog wel dat zo'n systeem niet goed past in de economische theorie. Dat geldt vooral voor het koppelen van basisgeld aan een GDP-proxy. Een systeem waarbij de hoeveelheid geld op een rekening op en neer gaat met het GDP is ongepast, "economisch" gesproken. En er mag misschien wel het e.e.a. aan die economische theorie mankeren en economen mogen onderling heftig verdeeld zijn, ze hebben wel de sleutel tot verandering. Als er geen economen voorop lopen bij een dergelijke verandering, zal de politiek nooit in deze richting bewegen. De eerste stap is dus dat er economen komen die het gepresenteerde systeem serieus gaan nemen en gaan onderzoeken. Ik zou niet weten hoe dat te doen. Voor de hand ligt om te beginnen met het publiceren van een wetenschappelijk artikel. Maar pogingen in die richting leidden tot commentaren als: "Het sluit onvoldoende aan bij de huidige economische praktijk en bij de huidige economische theorie", "Keynes zou het er niet mee eens geweest zijn", ... Voor main stream economen is het voortzetten van het huidige systeem kennelijk zo ongeveer dogma, en de heterodoxe economen hebben hun eigen, historisch verankerde, onwrikbare dogma's.

Het voorgestelde systeem is concreet, het wordt adequaat beschreven, er wordt beredeneerd dat het weleens beter zou kunnen functioneren dan het huidige systeem, we willen het graag met echte economen bespreken.